

Suurmehed ei saa isegi hauas rikkumatut rahu

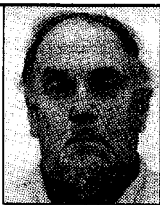
Barklay de Tolly hauakambri juures Jõgevestes on sügispäeva õhtupoolel äärmiselt vaikne – ei ühegi inimhinge, ekskursioonibussi-dest rääkimata. Enam pole näha mausoleumi juurde viinud kõrget kuusealleed. Puud vanasid ja torm tegi nendegi seas oma töö. Allee tuli maha võtta ja nüüd paistab kõik kuidagi avatum. Viimases suures sõjas langenud nõukogude sõdurile püstitatud mälestusmärk on kui alasti ja dissonants mausoleumi stiilse hoonega paistab silma rohkem kui kunagi varem. Hauakambri ukseks ripub kiri, et valvuri võib leida tagumisest majast. Kõrghooaeg on läbi, igaühe jaoks on nüüd muuseumi valvuril-giidil aega, ja tal on, millest rääkida. Aegade jooksul on ta siin kohanud igasuguseid äärmiselt huvitavaid inimesi.

Üks liin puudutab baltisakslasi, kellest mõni räägib isegi veel eesti keelt, teine on venelased, kellest mõni otsib oma suurriigile pidet, kolmas eestlased, kellest nii mõnigi teatab, et temagi soontes ringleb pisut siniverd. Aadlikel oli sugulasabi-elude tõttu ja muudelgi põhjustel sageli järglastega probleeme, erandiks polnud ka Soti päritolu Tollyde suguvõsa. Mitmed pered kahjuks lapsi ei saanud, müüdid või ka tõsilood aga kinnitavad, et taludesse aadlike järglasi siiski sündis.

Hauakambri on pisut kõhedavõitu, nagu ikka surnute juuresolekul, ja all paistavad kaks **sameriga** ülelöödud ümarat kirstu. **Suurrahval on kummaline**

VALDO EINMANN

vaatleja

komme oma suurmehe pärast surma eksponeerimiseks välja panna ja koguni nende süda kehas lahutada. Mullas oleks neil ju märksa rahulikum. Barclay de Tolly enda kirst on aegade jooksul puutumata jäänud, kuid viimase sõja järel ta abikaasa kirstu rüüstati. Ilmselt ihaldati kaasapandud ehteid.

Selles suhtes on vähem kuulsate surnute saatus palju rahulikum. Kehtivad igihaljad ja kuldseid sõnad: "Mullast oled sa võetud ..."

Giid arvab, et mingi nähtamatu käsi on kuulsaa väejuhi hauakabelit hoidnud. Viimase suure sõja ajal käisid päris läheduses olevad Väike-Emajõe joonel ägedad lahingud ja rindejoon püsis siin kaunis kaua, hooned pääsesid aga suuremate kahjudeta.

Mõni aeg tagasi jõudis meieni teade, et 2011. aasta suvel lõhkusid endisel Ida-Preisimaal, praeguses Tšernjakhovski rajoonis vandaalid mälestusmärgi vundamenti ja saagisid maha piirdeaia, et ilmselt kätte saada monumendi vundamenti valatud hõbenõu koos väejuhi südamega. Kas see tõesti sealt kätte saadi või oli tegu pelgalt katsega, pole siiani selge. Selgituseks olevat vaja põhjalikum

ajaloolis-arhitektuurilist uurinut (ilmselt monumendi hoolikat lahtivõtmist), mille jaoks polevat jälle raha.

Arvatakse, et kuulsaa feldmarssali südamest olevat olnud huvitatud teise väga kuulsaa väejuhi Napoleoni uurijad-fännid, kes olnud nõus maksma niisuguse reliikvia eest ränka raha.

Kogu see jama olnuks ilmselt olemata, kui kuulus korsiklane porutšik Napoleon Bonaparte oleks sattunud Vene sõjaväkke, kuhu ta ennast olevat pakkunud, kuid talle öeldi ära. Ei läinud kaua, kui ta löi Euroopa ajaloos ühe suurema impeeriumi ja tuli sõjakäiguga Venemaale. Kes seda teab, kuidas oleks käinud Briti impeeriumi käsi, kui noor Bonaparte oleks sattunud Briti mereväkke, nagu ta alguses unistas.

Kes teab, vahest oleks Vene väejuhil Barclay de Tollyl jäänud Pariisis käimata ja ta ise oleks maetud Kaasani katedraali, nagu Vene keiser vägisi tahtis. Stalinil aga vägev argument

Vene vägede Pariisi jõudmisest saamata. Igatahes hauamonumendi bareljeefil ratsutab kindral Prantsuse pealinna suunas ja näitab käega Pariisi poole. Tema läheduses liigub aga adjutant. Giid juhib tähelapanu tulevase feldmarssali kaarditaskule, mis on skulptoril filigraansvälja töötatud. Sellel ajal käis ilmselt elu- ja kunstitöde veel ühte jalga. Näha olev marssalikepp olevat ühtlasi kiiker.

Ajalugu on täis paradokse: Vene suurriigi on viinud tema võimu ja mõju tipule kord Soti juuretega mees, baltisakslane, hiljem grusiin, Prantsuse riigi itaallane. Ükski prohvet pole kuulus omal maal.

Daam Jõgevestes kiidab Lääne-Virumaa mõisaid. Olgu nendega kuidas on, kõige vägevama mulje jätavad mulle sealsed, eriti Sanagaste kandi võimsad tammealleed. Need puud mäletavad kindlasti krahv Bergi aegu. Just neis on midagi igikestvat, kestvamat kui igasugu mausoleumides.

Daam Jõgevestes kiidab Lääne-Virumaa mõisaid.

